

การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลง
และการเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ*

THE DEVELOPMENT OF TRANSFORMATIVE ART LEARNING MODEL FOR
ENHANCING PUBLIC MIND VALUE

ชัยวัฒน์ภัทร เลาสัตย์*, ขนบพร แสงวนิช

Chaiwattanapat Laosat*, Khanobhorn Sangvanich

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author, E-mail: chaiwattanapat.la@skru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) อาจารย์ผู้สอนศิลปะ 2) ผู้นำชุมชนในพื้นที่ 3) นักวิชาการจากองค์กรอิสระและภาคเอกชน 4) นักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ 5) ศิลปินในพื้นที่ 6) นักศึกษาทางด้านศิลปะในระดับปริญญาตรี เพื่อร่วมพัฒนาการใช้รูปแบบ จำนวน 3 วงรอบวงรอบละ 1 ภาคการศึกษา โดยกระบวนการเริ่มในภาคการศึกษาที่ 1/2562 ถึงภาคการศึกษาที่ 1/2563 หลังจากพัฒนาแบบที่สมบูรณ์ ได้นำรูปแบบไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาทางด้านศิลปะในระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คนในภาคการศึกษาที่ 1/2565 โดยใช้เครื่องมือ 5 ชุด ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดค่านิยมจิตสาธารณะ แบบสะท้อนคิด แบบวัดความพึงพอใจของชุมชน และแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาแบบการเรียนรู้ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีหลักการสำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน การเรียนรู้จากต้นแบบที่ดี การนำองค์ความรู้ทางศิลปะมาใช้ทำประโยชน์ให้สังคม การสะท้อนคิดจากภายในผ่านผลงานศิลปะ 2) ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ค่านิยมจิตสาธารณะหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการสะท้อนคิดแสดงให้เห็นว่านักศึกษาอยากมีส่วนร่วมทำประโยชน์เพื่อสังคม และมีความภาคภูมิใจที่สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะในการพัฒนาสังคม 4) คนในชุมชนมีความพึงพอใจต่อผลงานสร้างสรรค์ของนักศึกษาในระดับมากที่สุด 5) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะ, การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง, ค่านิยมจิตสาธารณะ

Abstract

The purpose of this research was to develop, use, and validate the transformation art learning model for enhancing public mind value. The learning model is generated by using the participatory learning and action research (PLAR) among six key stakeholder groups: 1) the art teachers 2) the community leaders 3) the academicians from non-government

organizations and private sectors 4) the academicians from government organizations 5) the local artists 6) the students under bachelor's degree program in visual art and design, who are involved in development and evaluate the learning model in 3 cycles. The sample groups were 25 students under bachelor's degree program in visual art and design. The research instruments consisted of lesson plans, public mind values test, reflective dialogue, student satisfaction survey form and community satisfaction survey form. The results showed as follows: 1) The results of learning model development were found that the main principles of the transformative art learning model for enhancing public mind value are holistic learning management, connect students with the community, learning from a good role model, creating opportunities to use art knowledge for benefit of society, and internal reflection through art. 2) After implementing the learning model the results from public mind test revealed that the post-test mean scores of the sample groups were higher than the pre-test mean scores at a significant difference of .05 3) student reflect on their feelings of wanting to participate in contributing to society and take pride in applying art knowledge for society development 4) The community 's satisfaction toward the student 's artworks at the highest level 5) The student 's satisfaction toward learning model at high level.

Keywords: Art Learning Model, Transformative Learning, Public Mind Value

บทนำ

องค์การยูเนสโกสนับสนุนความสำคัญของแนวคิดจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาการศึกษาและความเป็นพลเมืองโลก โดยเน้นแนวคิดด้านการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Learning to Transform) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองที่มีความสร้างสรรค์ (Creative Citizen) และตื่นรู้ (Active Citizen) อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sevgi, K. & Victoria, W. T., 2012) สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนศิลปะปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาค่านิยมจิตสาธารณะ ตามการประชุมวิชาการด้านศิลปศึกษาในปี ค.ศ. 2010 ที่กรุงโซลว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาศิลปศึกษา (Seoul Agenda: Goals for the Development of Arts Education) ที่ให้ความสำคัญกับศิลปศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคม โดยเน้นการศึกษาศิลปะเพื่อมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาตามความท้าทายทางสังคมและวัฒนธรรมของโลกยุคปัจจุบัน (UNESCO, 2010)

สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 แสดงให้เห็นถึงนโยบายสำคัญที่เน้นการพัฒนาคนและค่านิยมให้มีจิตสาธารณะ โดยกำหนดให้การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม ให้บริการวิชาการแก่สังคม และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม กับสังคมในการทำกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ สามารถนำความรู้ ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ไปใช้ในการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิของหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปศึกษา (มคอ 1) ตามผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสาธารณะ เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และใส่ใจสังคม มีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2562) และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิของหลักสูตรปริญญาตรีด้านศิลปกรรมศาสตร์ ที่กำหนดให้คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์มีคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกสาธารณะในวิชาชีพ รวมถึงมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2558) แม้พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิของหลักสูตรทางด้านศิลปะ ระดับปริญญาตรี ในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับจิตสาธารณะ แต่จากการศึกษาของ ศูนย์วิจัยและพัฒนา นวัตกรรมการศึกษา เพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าคุณลักษณะของเด็กไทยมีแนวโน้มจะขาดจิตอาสา และจิตสำนึกสาธารณะ การให้ความสำคัญกับตนเองมากกว่า

ส่วนรวม นับเป็นแนวโน้มที่ยังชัดเจนต่อคุณลักษณะของคนรุ่นใหม่ที่มองตนเองเป็นศูนย์กลางของความสุขพึงพอใจกับการได้รับประโยชน์ขาดจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวม ขาดคุณธรรม การเสียสละเพื่อคนอื่น การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้กับเยาวชนถือเป็นประเด็นสำคัญโดยเฉพาะในบริบทของการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะแก่ผู้เรียนทางด้านศิลปะ ระดับปริญญาตรี (ศูนย์วิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา เพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2566)

โดยจากการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการมีจิตสาธารณะและการเป็นพลเมืองนั้น พบว่าปัจจัยที่สนับสนุนที่สำคัญ คือการเน้นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ออกแบบร่วมกับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และการขยายการเรียนรู้ของผู้เรียนสู่สังคมวงกว้าง (UNESCO, 2015) การขัดเกลาจิตสาธารณะ นอกจากเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษา ยังมีผู้เกี่ยวข้องที่ควรให้ความร่วมมืออีกหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ศาสนา ภาครัฐ สื่อมวลชน หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างหลากหลายและครอบคลุม (นฤมล จิตรเอื้อ และนรินทร์ สังข์รักษา, 2560) ดังนั้นในในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาร่วมในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ โดยแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปะ 2) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ 3) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระและภาคเอกชน 4) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ 5) กลุ่มศิลปินในพื้นที่ เพื่อร่วมมือกันพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ และ 6) นักศึกษาทางด้านศิลปะในระดับปริญญาตรี

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ทางศิลปะเพื่อเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนค่านิยมของบุคคล การเปลี่ยนแปลงเกิดจากการสร้างความหมายใหม่ให้กับจิตสำนึก ค่านิยม ความเชื่อ ทักษะคติ โดยกระบวนการทางศิลปะมีความสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ศิลปะสร้างให้เกิดการสะท้อนคิดจากภายใน สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกในตัวบุคคลได้ ผ่านกระบวนการทางอารมณ์ความรู้สึก (เห็น - รู้สึก - เปลี่ยนแปลง) (Mezirow, J., et al., 2009) และแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมอันพึงประสงค์ผ่านการจัดการเรียนการสอน โดยกระบวนการประกอบด้วย การทำความรู้จักและให้ความรู้ในค่านิยม การทำความเข้าใจในค่านิยม การเห็นคุณค่าในค่านิยม และการนำค่านิยมไปสู่ปฏิบัติ (Quisumbing, L. R. & de Leo, J., 2005) ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการรับใช้สังคม ซึ่งเป็นการผสมผสานการบริการสังคมเข้ากับการเรียนรู้ศิลปะ พัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านสุนทรียะและด้านความรับผิดชอบทางสังคมไปพร้อมกัน เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมือง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเป็นค่านิยมในการรับใช้สังคมตลอดชีวิตของผู้เรียน (Molnar, M., 2010) โดยรูปแบบการเรียนรู้เน้นการเสริมสร้างความเปลี่ยนแปลงจิตสาธารณะของผู้เรียนใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้และความคิด (Head) อันได้แก่ การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะ สามารถใช้ความคิดตัดสินใจและให้เหตุผลทางจริยธรรม ด้านจิตใจ (Heart) อันได้แก่ การพัฒนาให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของจิตสาธารณะ เกิดความภาคภูมิใจและอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และด้านทักษะ อันได้แก่ การพัฒนาทักษะ (Hand) ที่จำเป็นของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคม เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตทางศิลปะที่มีจิตเจตคติถึงประโยชน์ส่วนรวม เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม มีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคม ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศ รวมถึงเป็นการสร้างเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาขึ้นในการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะของนักศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนารูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ได้แก่ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาจิตสาธารณะ ผู้เชี่ยวชาญด้านเรียนรู้เชิงคุณค่า 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานหรือองค์กรที่จัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกของเยาวชน ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา และ 3) กลุ่มศิลปินที่ทำงานศิลปะเพื่อสังคม เพื่อนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสม

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (Participatory Learning and Action Research : PLAR) โดยแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการวิจัยออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษา 2) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ 3) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระหรือภาคเอกชน 4) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ 5) กลุ่มศิลปินในพื้นที่ และ 6) นักศึกษาทางด้านศิลปะ ในระดับปริญญาตรี กระบวนการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การร่วมวางแผน ขั้นที่ 2 การร่วมจัดการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 การร่วมสังเกตผล และขั้นที่ 4 การร่วมสะท้อนผล โดยกระบวนการทั้งหมดเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัต ในลักษณะของวงจรปฏิสัมพันธ์ของการดำเนินการวิจัยจำนวน 3 วงรอบ แต่ละวงรอบเป็นการดำเนินการใน 1 ภาคการศึกษา โดยเริ่มในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ถึงภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2563 รวม 3 ภาคการศึกษา เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะที่มีความสมบูรณ์ เมื่อได้แล้วนำมาจัดประชุมกลุ่มเพื่อรับรองรูปแบบร่วมกัน

ระยะที่ 3 เป็นการศึกษาค่าผลกรณารูปแบบการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบ One Group Pretest -Posttest กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาทางด้านศิลปะ ม.ราชภัฏสงขลา ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1/2565 โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาศิลปะกับจิตสาธารณะ จำนวน 25 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ 5 ชุด คือ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดค่านิยมจิตสาธารณะ แบบสะท้อนคิด แบบประเมินความพึงพอใจของชุมชนต่อผลงานสร้างสรรค์ของนักศึกษา และแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งมีการทดลองก่อนใช้จริงกับนักศึกษาที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบวัดค่านิยมจิตสาธารณะ โดยคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัด ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและแนวทางการพัฒนารูปแบบโดยการสรุปผลสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ในมุมมองผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะควรมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้และความคิด (Head) ด้านจิตใจ (Heart) และด้านทักษะ (Hand) เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อตัว (Holistic change) ผ่านกระบวนการการ

เรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนจากประสบการณ์ตรง การสะท้อนคิดจากภายใน ควรปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างแท้จริง และการสร้างเครือข่ายทางศิลปะเพื่อการพัฒนาสังคม ใช้การวัดประเมินผลทั้งในด้านความรู้และความคิด (Head) ด้านจิตใจ (Heart) และด้านทักษะ (Hand) รวมทั้งการประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย เน้นการอภิปรายร่วมกัน และการสะท้อนคิดจากภายในของผู้เรียนเป็นหลัก รวมถึงการให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผู้เรียน ทั้งนี้ในการประเมินควรสร้างบรรยากาศแบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจ และการพัฒนาผลงานของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเรียนรู้ร่วมกัน (Participatory Learning and Action Research : PLAR) นี้เป็นการแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการวิจัยออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษา 2) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ 3) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรอิสระหรือภาคเอกชน 4) กลุ่มนักวิชาการจากองค์กรภาครัฐ และ 5) กลุ่มศิลปินในพื้นที่ โดยดำเนินการวิจัย 3 วนรอบ วนรอบละ 1 ภาคการศึกษา เริ่มในภาคการศึกษาที่ 1/2562 ถึงภาคการศึกษาที่ 1/2563 รวม 3 ภาคการศึกษา จนได้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะที่มีความสมบูรณ์ จากนั้นจึงนำไปจัดประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อรับรองรูปแบบร่วมกัน โดยรูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะที่พัฒนาขึ้นนี้ เป็นรูปแบบที่จัดทำขึ้นสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี สาขาวิชาทางด้านศิลปะ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดค่านิยมจิตสาธารณะใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความคิด (Head) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะ และการใช้ศิลปะเพื่อพัฒนาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการลงพื้นที่ในการศึกษาบริบทของชุมชน สามารถวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนด้วยองค์ความรู้ทางศิลปะได้ 2) ด้านจิตใจ (Heart) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและภูมิใจที่ตนเองสามารถใช้องค์ความรู้ทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ในการทำประโยชน์เพื่อสังคมได้ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเต็มใจในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม อยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาของสังคมได้อย่างต่อเนื่อง และ 3) ด้านทักษะ (Hand) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเรียนรู้ชุมชน มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและคนในชุมชน มีความสามารถในการลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหา สามารถร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะเพื่อชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีทักษะการนำเสนอผลงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อการพัฒนา และสามารถสร้างกลุ่มเครือข่ายในการทำกิจกรรมศิลปะเพื่อสังคม

ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะที่พัฒนาขึ้นต่อค่านิยมการมีจิตสาธารณะของนักศึกษา

การศึกษาผลการนำรูปแบบการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ที่พัฒนาขึ้นกับนักศึกษา ในระยะนี้ใช้กระบวนการวิจัยแบบ One Group Pretest -Posttest กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาทางด้านศิลปะ ม.ราชภัฏสงขลา ชั้นปี 2 ที่เรียนรายวิชาโครงการวิจัย ภาคเรียนที่ 1/2565 จำนวน 25 คน

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ พบว่าเมื่อจำแนกค่าเฉลี่ยของค่านิยมจิตสาธารณะเปรียบเทียบก่อนเรียน-หลังใช้รูปแบบของนักศึกษาจำแนกรายด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความคิด ด้านทักษะ และด้านจิตใจ สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ โดยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลค่านิยมจิต

สาธรรณะ ใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้และความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ มีลักษณะข้อมูลเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วัดจำนวน 3 ครั้ง คือ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลหลังการทดลอง 1 เดือน ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

(n=25)

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ติดตามหลังการทดลอง	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
ด้านความรู้และความคิด	2.60	0.17	4.41	0.13	4.34	0.20
ด้านจิตใจ	2.87	0.15	4.47	0.14	4.48	0.14
ด้านทักษะ	1.92	0.19	4.39	0.12	4.42	0.16
ภาพรวม	2.47	0.09	4.42	0.08	4.41	0.10

พบว่า ภาพรวมคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธรรณะมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง และติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยคะแนนจิตสาธรรณะหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.42 ซึ่งแสดงว่าผู้เรียนมีจิตสาธรรณะระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 1.95 และ 1.94 ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความรู้และความคิดผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธรรณะหลังการทดลองและติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 1.81 และ 1.74 ตามลำดับ ด้านจิตใจผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธรรณะหลังการทดลองและติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 1.60 และ 1.61 ตามลำดับ และด้านทักษะผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธรรณะหลังการทดลองและติดตามหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 2.47 และ 2.50 ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยค่านิยมจิตสาธรรณะ เมื่อเวลาต่างกัน พบว่า การทดสอบทั้ง 3 ครั้งนั้น มีอย่างน้อย 2 ครั้งที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 5116.61, Sig = 0.00$)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ

การวัดครั้งที่		ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (I-J)	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	Sig.
(I)	(J)			
1	2	-1.96*	0.02	0.00
	3	-1.95*	0.03	0.00
2	3	0.01	0.02	0.56

หมายเหตุ : Mean₁ = 2.47; Mean₂ = 4.42; Mean₃ = 4.41

* sig < 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนเฉลี่ยแบบไม่ถ่วงน้ำหนักของค่านิยมจิตสาธรรณะจากการวัดครั้งที่ 2 สูงกว่าครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับการวัดครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าการวัดครั้งที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่พบความแตกต่างที่การวัดครั้งที่ 2 กับครั้งที่ 3

2. ผลจากการสะท้อนคิดของนักศึกษาหลังใช้รูปแบบ พบว่านักศึกษาได้สะท้อนถึงการใช้ความสามารถและทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้ทางศิลปะเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน มีการแสดงออกถึงความภูมิใจ และเต็มใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม และแสดงออกถึงความเป็นพลเมืองที่มี

จิตสาธารณะได้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงมีความสนใจในการทำงานศิลปะเพื่อสาธารณะประโยชน์ต่อไปอีกในอนาคต ดังตัวอย่างการสะท้อนคิดของนักศึกษา ดังนี้

“ได้เรียนรู้ทักษะและความรู้จากกิจกรรมศิลปะชุมชน ทั้งเรื่องวัฒนธรรม และเรื่องราวของชุมชน นอกจากนี้ผมมีโอกาสพูดคุยกับเพื่อน กับศิลปิน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็น ทำให้ผมได้เรียนรู้จากผู้อื่นว่ามุมมองและทัศนคติต่อการใช้ศิลปะเพื่อสร้างศิลปะชุมชนอาจแตกต่างกันออกไป ร่วมมือกันทำความเข้าใจและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในชุมชน”

“รู้สึกภูมิใจที่ได้มีโอกาสในการสร้างสรรค์ผลงานที่เข้าถึงชุมชน การมีส่วนร่วมในการสร้างผลงานศิลปะชุมชนเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเชื่อมโยงคนในชุมชนให้มีความการสร้างสรรค์สิ่งที่ดี ๆ ร่วมกัน”

“รู้สึกมีแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมกับคนในชุมชน ความร่วมมือและความสามัคคีที่เกิดขึ้นในทีม ผลงานที่เกิดขึ้นในโครงการนี้เป็นผลสำเร็จของความพยายามและการทำงานร่วมกันของเรา”

“ละครการเรียนรู้ของกลุ่มเรา เราต้องการเล่าเรื่องปัญหาขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมดล้วนเกิดจากมนุษย์เรา ดังนั้นปัญหาขยะจะแก้ได้ ต้องเริ่มต้นที่ตัวเราต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเราเอง ซึ่งเด็ก ๆ สนใจอย่างมาก และตั้งใจที่เด็กในชุมชนสัญญาว่าจะไม่ทิ้งขยะลงทะเล”

“ได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน ฝึกความอดทน และได้ออกไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ความสามารถเป็นประสบการณ์ที่ดีมากสำหรับผม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรืองานอื่น ๆ ได้”

“ปัญหาขยะในชุมชนต้องมีเวลาทำอย่างต่อเนื่องเพราะมีจำนวนเยอะมาก และคงอีกนานจึงจะสำเร็จ จึงอยากให้มีกิจกรรมแบบนี้ต่อไปและอยากให้รุ่นน้องได้มาร่วมทำกิจกรรมด้วย ถ้าได้ทำอย่างต่อเนื่องเชื่อว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้”

“ผมจะใช้ความรู้และประสบการณ์จากกิจกรรมศิลปะชุมชนในครั้งนี เพื่อวางแผนกิจกรรมหรือโครงการในอนาคต ผมวางแผนที่จะใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกของเด็ก ๆ ในชุมชน ร่วมกับเพื่อน ๆ ทำเป็นวงดนตรีเยาวชนในชุมชน”

“อยากจะทำยอดโครงการนี้ โดยการพัฒนาการใช้วัสดุที่มาจากวัสดุเหลือใช้รูปแบบใหม่ ๆ เพราะยังมีขยะอีกเยอะมากที่สามารถนำมารีไซเคิลให้เกิดประโยชน์ และสร้างรายได้ให้กับชุมชน”

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของชุมชนต่อผลงานสร้างสรรค์ของนักศึกษา พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.37) เมื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจในแต่ละด้านพบว่าชุมชนมีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านความคิดสร้างสรรค์ของผลงาน

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนรู้ พบว่าความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนรู้ พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.33) เมื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจในแต่ละด้านพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านกระบวนการเรียนรู้

อภิปรายผล

รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ มุ่งเน้นการพัฒนา ค่านิยมจิตสาธารณะของผู้เรียน ผ่านการเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนจาก ประสบการณ์ตรงผ่านการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ การสะท้อนคิดจากภายใน อันนำไปสู่ การปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม และสามารถประยุกต์ใช้องค์ ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถเป็นแนวทางให้กับ สถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตทางศิลปะที่มีจิตใจคิดถึงประโยชน์ส่วนรวม เป็นพลเมืองที่ดี

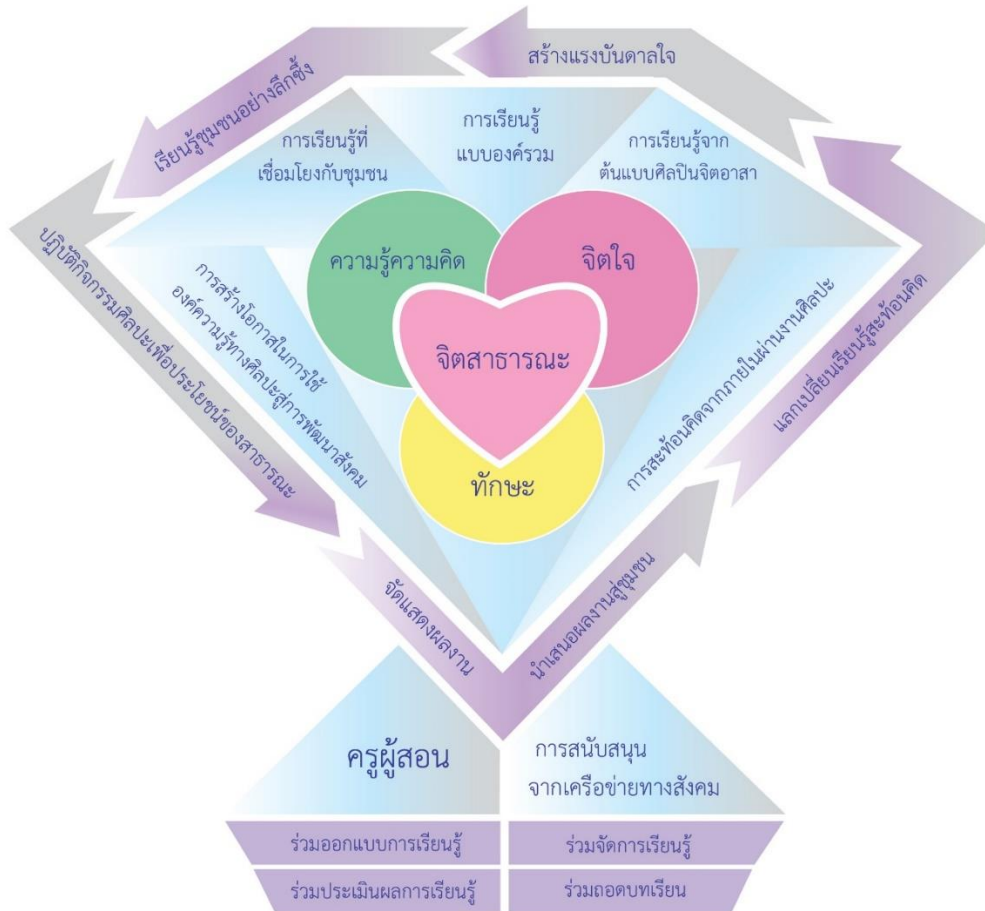
ของสังคม มีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคม ชุมชนท้องถิ่นและประเทศ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 ที่เน้นให้จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยยึดหลักความรับผิดชอบต่อสังคม สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียน คณาจารย์ และบุคลากรได้เข้าถึงและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคมชนบท และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อ ชุมชนและสังคม สถาบันอุดมศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับสังคมเพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะในการนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ เพื่อสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา, 2562) และสอดคล้องกับนฤมล จิตรเอื้อ ที่นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษา ว่าสถาบันการศึกษาควรกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการ เรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นมากขึ้นโดยให้นักศึกษาเข้าร่วมทำกิจกรรมเพื่อสังคม การบริการวิชาการ แก่สังคม (นฤมล จิตรเอื้อ และนรินทร์ สังข์รักษา, 2560)

ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน จากกระบวนการเรียนรู้ศิลปะที่เน้นการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม และเชื่อมโยงอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ความคิด ด้านจิตใจ และด้านทักษะ เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมจิต สาธารณะซึ่งเป็นความรู้และมุมมองใหม่ของตนเองที่เป็นความรู้ฝังลึกเฉพาะตน ส่งผลต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลง ให้กับผู้เรียน ทั้งวิถีคิด เจตคติและพฤติกรรมสู่การเป็นพลเมืองที่มีจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับ Yona Sipos และคณะ ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ต้องจัดการเรียนรู้อย่างสมดุลและเชื่อมโยงกัน ผ่าน วิธีการที่หลากหลาย และแม้ว่าความสำเร็จของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น สิ่งที่สามารถวัดผลได้คือการ แสดงออกทางพฤติกรรมของผู้เรียน แต่สิ่งสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง คือการจัดการเรียนรู้ อย่างสมดุลทั้งสามด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งการด้านการเรียนรู้ ปัญญา ความเชื่อ ทศนคติ และการฝึก ปฏิบัติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้ทั้งสามด้านจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวมได้อย่าง สมบูรณ์ (Sipos, Y., et al., 2008) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศตวรรษ มะละแซม ที่พัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อ เสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามแนวคิดการเรียนรู้รับใช้สังคม และการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับนักศึกษา ปริญญาตรี โดยพบว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมรับใช้สังคม ให้สอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชน กิจกรรมนั้นจะสร้างประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่น นักศึกษาจะถูกขัดเกลาให้เป็น พลเมืองที่ดีของสังคม คือ การมีความรู้ความเข้าใจสภาวะของสังคม การมีจิตสำนึกที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคม ยกระดับความรู้ทศนคติ และทักษะ นักศึกษาจะสามารถพัฒนาหรือแก้ปัญหาชุมชนและสังคมให้ดียิ่งขึ้น (ศตวรรษ มะละแซม, 2563)

การนำกระบวนการทางศิลปะมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิต สาธารณะนั้นศิลปะสามารถใช้เป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความรู้สึกและสะท้อนความคิดจากภายใน ศิลปะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง ศิลปะสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำ ประโยชน์กับชุมชน และศิลปะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาสังคม สอดคล้องกับ รายงานเรื่อง Learning to Transform Oneself and Society Education for Sustainable Living Policies and practices from around the world (Sevgi, K. & Victoria, W. T., 2012) ซึ่งเป็นรายงานเกี่ยวกับผลการ ดำเนินงานในการจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนของยูเนสโกที่พบว่า ศิลปะสร้างสรรค์ถือเป็น เครื่องมือหนึ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความใส่ใจต่อสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนในหลาย ประเทศ เนื่องจากศิลปะสามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนวัตกรรมทางสังคม ศิลปะ และการออกแบบเป็นเครื่องมือสร้างความยั่งยืนและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมได้ โดยการมีส่วนร่วมของ ผู้เรียนและชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการสร้างรายได้ให้ชุมชน และทำให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน อีกทั้งยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Trivic, z., et al. ซึ่งศึกษาความสามารถและผลกระทบของการสร้างศิลปะชุมชนใน ประเทศสิงคโปร์ ที่พบว่า ศิลปะชุมชนสามารถสร้างให้ชุมชนเกิดความมีชีวิตชีวามากขึ้น หลังทำกิจกรรมศิลปะ ชุมชน จะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกผูกพันกับชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังรู้สึกดีกับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ เป็น

การสร้างความรู้สึกรักมีความสุขและส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น ทั้งนี้ศิลปะยังทำให้มีความเข้าใจ เห็นคุณค่าของ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่าง รวมถึงการสร้างเครือข่ายทางสังคมด้วย (Trivic, Z., et al., 2020)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ

รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตสาธารณะ ที่พัฒนาขึ้นใช้ชื่อว่า “ATEP Model” ซึ่งมีความหมายมาจาก Art for Transformation and Enhancing Public Mind Value Model โดยมีหลักการคือ การใช้กระบวนการเรียนรู้ศิลปะเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาแบบองค์รวมในการเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ทั้งด้านความรู้และความคิด จิตใจ และทักษะ เชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน สร้างความร่วมมือสู่การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะในการทำประโยชน์เพื่อสังคม ATEP Model มีลักษณะเป็นรูปเพชร ซึ่งสื่อความหมายถึงอัญมณีที่สูงค่าเป็นสัญลักษณ์แทนคุณค่าในจิตใจของบุคคล เนื่องจากบุคคลที่มีค่านิยมจิตสาธารณะ เปรียบเสมือนพลเมืองที่ดีของสังคม ถือเป็นบุคคลที่มี “หัวใจเพชร” มีจิตใจและอุดมการณ์เข้มแข็งในการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อผู้อื่น ชุมชน และสังคม ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนี้เปรียบได้กับเครื่องมือในการเจียรไนเพชรในใจของบุคคลให้ส่องประกายสวยงามและมีคุณค่า ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความเปลี่ยนแปลง (Transformation) หล่อหลอมและขัดเกลาให้บุคคลเห็นคุณค่าในตนเอง และเปล่งประกายความดีงามสู่สังคม แกนหลักของรูปแบบเป็นรูปหัวใจที่แสดงถึงจิตใจที่มีค่านิยมจิตสาธารณะที่มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้าน

ทักษะ 2) ด้านจิตใจ และ 3) ด้านความรู้และความคิด โดยแต่ละเหลี่ยมและมุมเพชร จะประกอบด้วยหลักการของการพัฒนาผู้เรียนสู่การเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม 2) การเรียนรู้จากต้นแบบศิลปินจิตอาสาต้นแบบ 3) การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน 4) การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาสังคม และ 5) การสะท้อนคิดจากภายในผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยมีกระบวนการในการจัดการเรียนรู้เป็นวงรอบอยู่รอบตัวเพชร เปรียบเหมือนเครื่องมือในการเจาะใน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สร้างแรงบันดาลใจ 2) เรียนรู้ชุมชนอย่างลึกซึ้ง 3) ปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ 4) จัดแสดงผลงานนำเสนอสู่ชุมชน และ 5) แลกเปลี่ยนเรียนรู้สะท้อนคิด โดยในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดมีปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนเปรียบตั้งฐานวางเพชรให้ตั้งตรงสวยงาม คือ 1) ครู และ 2) การสนับสนุนจากเครือข่ายทางสังคม ซึ่งร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ ปฏิบัติการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้และร่วมกันถอดบทเรียน เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและบริบทของชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ พบว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดค่านิยมการมีจิตสาธารณะทั้งในด้านความรู้ความคิด (Head) ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของชุมชนเชิงลึก ซึ่งในระหว่างการเรียนรู้นั้นผู้เรียนก็ต้องทบทวน ทำความเข้าใจ ผิกลึกความเรื่องราว วิเคราะห์ และเปรียบเทียบกับความรู้เดิมก่อนลงพื้นที่ หาแนวทางเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นผ่านศาสตร์ทางศิลปะ ด้านจิตใจ (Heart) ผู้เรียนเกิดการตระหนัก การเห็นคุณค่า มีจิตสำนึก รักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น อยากมีส่วนร่วมในการพัฒนา มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้กับท้องถิ่น และเกิดการยอมรับและเคารพในความแตกต่างหลากหลาย จากการทำงานร่วมกับผู้อื่นและชุมชน รวมถึงศิลปินจิตอาสาต้นแบบ และด้านทักษะ (Hand) ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะการเรียนรู้เชิงประจักษ์เพื่อเข้าถึงข้อมูลความรู้จากการสัมภาษณ์ สังเกต และสืบค้น รวมถึงการคิดวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ และหาคำตอบอธิบายได้อย่างถูกต้อง เป็นเหตุเป็นผล มีทักษะในการแก้ปัญหาและเกิดทักษะการเป็นนักแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ รูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะที่พัฒนาขึ้น ถือเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาและปรับกระบวนการเรียนรู้ศิลปะ ที่จากเดิมเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ในรั้วมหาวิทยาลัย เพื่อฝึกทักษะการทำงานศิลปะของตนเอง สู่การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชน เสริมสร้างค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ความคิด ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นทางสังคม สามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน และรับรู้ความสามารถของตนในการแก้ปัญหาของชุมชน ด้านจิตใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม เกิดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และด้านทักษะ พัฒนาผู้เรียนให้สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางศิลปะสู่การพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสม เป็นแนวทางให้กับสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรทางด้านศิลปะให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างบัณฑิตทางศิลปะที่มีจิตสาธารณะและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองโดยใช้แบบวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะ และการสะท้อนคิดของผู้เรียน ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มวิธีการประเมินค่านิยมการมีจิตสาธารณะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดค่านิยมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียนให้มีความครอบคลุมและต่อเนื่อง โดยอาจใช้ศึกษาระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อศึกษาและติดตามความคงทนของค่านิยมจิตอาสาว่าผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใดในระยะยาว 2) การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ศิลปะเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างค่านิยมจิตอาสาในการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาการเรียนรู้อื่นๆ ที่ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาค่านิยมอันพึงประสงค์ในด้านอื่น ๆ และใช้สำหรับการพัฒนาผู้เรียนและชุมชนในด้านอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นฤมล จิตรเอื้อ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2560). การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย รูปแบบกิจกรรม และแนวทางการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ), 10(3), 2387-2404.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2558). เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาศิลปกรรมศาสตร์ พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 56 ง หน้า 7 (6 มีนาคม 2559).
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 56 ง หน้า 12 (6 มีนาคม 2562).
- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 58 (1 พฤษภาคม 2562).
- ศตวรรษ มะละแหมม. (2563). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สังคมและการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2556). สถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2566 จาก http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2012/7/2013_5051.pdf
- Mezirow, J., et al. (2009). Transformative learning in practice: Insights from community, workplace, and higher education. San Francisco: Jossey-Bass.
- Molnar, M. (2010). Arts-based service learning: A curriculum for connecting students to their community. Tucson, AZ: University of Arizona.
- Quisumbing, L. R. & de Leo, J. (2005). Learning to do: Values for learning and working together in a globalized world: an integrated approach to incorporating values education in technical and vocational education and training. Germany: UNESCO- UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training.
- Sevgi, K. & Victoria, W. T. (2012). Learning to Transform Oneself and Society Education for Sustainable Living Policies and practices from around the world. Hamar: Partnership for Education and Research about Responsible Living (PERL).
- Sipos, Y., et al. (2008). Achieving Transformative Sustainability Learning: Engaging Head, Hands, and Heart. International Journal of Sustainability in Higher Education, 9(1), 68-86.
- Trivic, Z., et al. (2020). Capacities and Impacts of Community Arts and Culture Initiatives in Singapore. The Journal of Arts Management Law and Society, 50(2), 1-30.
- UNESCO. (2010). The Seoul Agenda: Goals for the development of arts education. Retrieved June 1, 2023, from http://portal.unesco.org/culture/en/ev.phpURL_ID=41117&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
- UNESCO. (2015). Global Citizenship Education: Topics and learning objectives. Paris: UNESCO.